

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

No9
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 640 sahifa,
2-sentyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijranovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayeva X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti innovatsion faoliyatini rivojlantirish jarayoni.....	14
Ibragimova Gulsanam Nematovna	
Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim metodikasida qo'llanilishi va o'qituvchi kompetentligiga ta'siri	22
Abduyev Sheroz	
Boshlang'ich ta'limda "tabiatshunoslik" fanini raqamli platformalar orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish: 5e modeli asosida dizayn, baholash va joriy etish.....	25
Ahmadaliyev Shohruh Bahromjon o'g'li	
Ingliz va rus leksikografiyasida o'zbek milliy taom nomlarining lingvistik tahlili	30
Bobojonova Zarina Rashidovna	
Rahbarlarda til bilish darajasi va hissiy intellekt (eq): o'zaro bog'liqlikni o'rganish	34
Isaqulova Baxtigul Xo'jamovna	
Frazeologizmlarni o'rgatishda matn asosida integratsiyalashgan dars modeli: xorijiy til o'rganuvchilar tajribasi	38
Jumayeva Sadbarg Mirolimovna	
O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari: rivojlangan davlatlar tajribasi tahlili	42
Karimova Moxichehra Rixsibayevna	
Rus va ingliz tillarida sharqona realiyalarning leksik-semantik tasnifi	46
Kulmamatova Aziza Do'stmamat qizi	
TRIZ metodikasi asosida texnokratik bolalar bilan ishlash tizimini takomillashtirish	50
Orifjonova Mavludaxon Abduqaxxor qizi	
Raqamli ta'lim muhitida pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish.....	53
Raximberganova Munajat Muzaffar qizi	
Structure of Social Conflict and Stages of its Development	57
Zaynutdinova Shahnoza Yuldashevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini baholash va rag'batlantirish tizimini takomillashtirish.....	60
Abduraxmonova Nigoraxon Akramali qizi	
Expression of National Mental Characteristics in the Uzbek Lullaby.....	64
Alimbayeva Shaxlo Tursunovna	
Bo'lajak "texnologiya" fani o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda kreativ kompetentlikni rivojlantirish tizimining pedagogik zarurati	69
Avazov G'oyibnazar Berdiyevich	
Bo'lajak tarbiyachilarda integratsiyalashgan ta'lim faoliyatini rivojlantirish orqali kommunikativ salohiyatini shakllantirish	72
Baratova Yulduz Asadullayevna	
Umumta'lim maktablarida molekulyar fizikani o'qitishning hozirgi holati	76
Boymirov Sherzod Tuxtayevich, Xudoynazarova Visola Musurmonqul qizi	
Ingliz tilini o'qitishda talabalarining mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini akt vositasida rivojlantirish	80
Ergasheva Sevaraxon Ravshanjon qizi	
Maktabgacha ta'lim pedagoglarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish istiqbollari.....	84
O'rinova Feruzaxon O'ljayevna, Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi	
IIV litsey o'quvchilarining liderlik kompetensiyasini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari.....	90
Gadoyeva Dildora Baxtiyorovna	
Improving the System of Human Resource Capacity Management in Higher Education Institutions: Evidence from Uzbekistan	98
Imomov I., Umirova D.	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchilarni mantiqiy va tanqidiy fikrlashga o'rgatishning zamonaviy usullari.....	104
Iskandarova Munisa Bahodir qizi	
Tarbiyachi-pedagoglarning emotsional kompetensiyasini rivojlantirish	107
Jovmirzayeva Nargiza Quvondiqovna	

Maktabgacha ta'lim yoshdagi giperaktiv bolalarga ta'lim berishning pedagogik-psixologik usullari.....	110
<i>Jo'rayeva Nargiza Toirovna, Kamalova Sarvinoz</i>	
Blum taksonomiyasi asosida ilmiy kompetentlikni takomillashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	113
<i>Mustafayeva Nilufar Ulashovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi ovoz buzulishiga ega bolalar bilan guruhli mashg'ulotlarni tashkil qilish	117
<i>Umida O'tbasarova Mexmanovna, Maksudbekova Xovvajon Xamidbek qizi</i>	
Bolalar jamoasida do'stona munosabatlarni shakllantirishda rivojlanish markazlarida loyiha asosida o'qitish texnologiyasidan foydalanish usullari	121
<i>Quronova Ismigul Xolmurod qizi</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda innovatsion metodlar orqali o'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	126
<i>Rustamova Davlatxon Toyirjon qizi</i>	
Oliy ta'limda tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishning innovatsion modellari	131
<i>Sanayeva Surayyo Bobonazarovna</i>	
"Tibbiy radiologiya" fanini o'qitishda pedagogik muloqot orqali tanqidiy operativ muloqotni o'stirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	139
<i>Shukurova Sevara Ilhomovna</i>	
Improving High Jump Techniques	143
<i>Tajimbetov Anvar Tengelbayevich</i>	
Filologik va ijtimoiy-siyosiy fanlarda ta'lim jarayonining innovatsion metodlari.....	146
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Понятие логического мышления и его особенности у младших школьников.....	149
<i>Ахмаджонова Нозима Нодиржон қизи</i>	
Интеграция психологии, обучения английскому языку, дошкольного образования и туризма: междисциплинарная модель формирующего опыта	152
<i>Омонуллаева Дилофуза Асадулла қизи</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'yin faoliyatida ijtimoiy motivlarni shakllantirish usullari.....	157
<i>Abduvaxobova Nodira</i>	
Boshlang'ich ta'limda kognitiv faollikni rivojlantirishning afzalliklari.....	160
<i>Ismailova Nozima Umaraliyevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini matnни tahlil qilishga o'rgatishda zamonaviy yondashuvlarning ahamiyati.....	164
<i>Utanbayeva Dildora Abdixadirovna</i>	
Dorivor o'simliklar kursini o'qitish metodikasini takomillashtirishda keys texnologiyalaridan foydalanish	168
<i>Mirzaboyev Timur Bisenbay o'g'li</i>	
Oliy ta'lim talabalarida ijtimoiy-axloqiy kompetensiyani rivojlantirish: empirik tadqiqot natijalari	171
<i>To'raqulov Akbar Rustam o'g'li</i>	
Gerontotexnologiya ijtimoiy-pedagogik innovatsiya sifatida	175
<i>Temirova Muyassar Abdulkarim qizi</i>	
O'quvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda Sharq mutafakkirlarining qarashlaridan foydalanish.....	180
<i>Raximova Surayyo Otabek qizi</i>	
Yoshlarni kasb tanlashda ruhiy tayyorgarlik va shaxsiy qobiliyatlarni baholash.....	183
<i>Biysenov Temirbek Taumuratovich</i>	
Talabalarni ta'limiy qadriyatlar asosida pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimini takomillashtirishning ahamiyati.....	188
<i>Choriyeva Surayyo Choriyevna</i>	
Differences Between Computer-Based and Paper-Based Assessment in Inclusive Education.....	192
<i>Davidova Sayyora Sirojiddin kizi</i>	
Raqamli muhit sharoitida ma'naviy-axloqiy tarbiya jarayonining pedagogik modeli va tajriba-sinov natijalari.....	196
<i>Donayeva Nozimaxon Norbo'tayevna</i>	
Intellekt xarita yordamida o'quvchilarda "emotsional intellekt"ni rivojlantirish.....	201
<i>G'aniyev Abduqahhor Gadoyevich</i>	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda o'yin faoliyatining psixologik-pedagogik ahamiyati.....	206
<i>Isayeva Mushtariy Alisher qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarini innovatsion yondashuv asosida boshqarishning nazariy asoslari	210
<i>Mannanova Nargiza Xaydarovna</i>	

Ingliz tilini o'rgatishda ona tilidan keng foydalanishning salbiy va ijobiy jihatlari215 Masharipova Kumushoy Amin qizi	215
The Relationship Between Critical Thinking and Reading Comprehension in Primary School Students.....218 Mavlonova Dildora Shukhrat kizi	218
Tasviriy san'at mashg'ulotlarida zamonaviy metodlardan foydalanish222 N. K. Musayeva, U. O. Ziyatova	222
Singapurning ta'lim falsafasi: korporativ madaniyatni ma'naviy-ma'rifiy rivojlanish bilan integratsiyalash ...226 Nishonov Xayrulla Xolmirzaevich	226
The Anthropocentric Paradigm in Modern Linguistics: Cognitive Linguistics and Linguacultural Studies in The Study of Language, Consciousness, and Culture230 Rajabova Shaxlo Shodmonovna	230
Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimini rivojlantirish va uning sifatini oshirishda nostandart yondashuvning ahamiyati234 Ramazonova Salomat Saidovna	234
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kreativ sinflar ishini tashkil etishga tayyorlash238 Saidova Gulruh Halim qizi	238
O'zbek oilalarida ota-ona va farzand munosabatlarini tashxis qilishning psixologik xususiyatlari (Farg'ona vodiysi misolida).....242 Turg'unboeva Azizaxon G'ulomovna	242
Сущность и специфика развития билингвизма у детей дошкольников246 Истамова Нигора Азимжановна	246
Zamonaviy rahbarning innovatsion boshqarish texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari249 Xakimova Dildora Mashrabjonovna	249
Креативный подход к развитию лингвометодического мышления студентов-филологов253 Ходжаниязова Айгуль Айтмуратовна	253
Umumta'lim maktablarida tarbiya darslarini tashkil etish ijtimoiy zarurat sifatida257 Rashidova Gulnoza G'ulomovna	257
Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati261 Xaydarov Sulaymon Amirqulovich	261
Xronotop nazariyasiga tahliliy yondoshuvlar va qarashlar.....265 Avazov Vahabjon Tolibjon o'g'li	265
Ko'zi ojiz bolalarning rus tili darslarida nutqiy kompetensiyasini shakllantirishning psixopedagogik asoslari268 Abduraximov Asror Sultonali o'g'li	268
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kasblar haqida dastlabki tasavvurlarni shakllantirishning psixologik-pedagogik asoslari.....271 Adizova Nilufar Quvondiq qizi	271
Zamonaviy media texnologiyalarini ta'lim jarayoniga qo'llashning zarurati274 Alimov Asadulla Urokbayevich	274
Maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishida ijtimoiy muhitning ta'siri278 Alimova Umida Jumaboy qizi	278
Kognitiv yondashuv asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalari grammatik va diskursiv kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy modeli va pedagogik texnologiyasi.....282 Dadadjanova Feruza Muhammadyusupovna	282
Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarining rivojlanish tarixi va ommalashuvi.....286 Hojiyeva Maftuna Ulug'bekovna	286
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida raqamli resurslardan foydalanish orqali adabiy kompetensiyani rivojlantirish289 Islomova Xafiza Azamatovna	289
Ona tili o'qitish metodikasi fanidan mustaqil ta'limni tashkil etish.....293 Ismadiyorova Nafisaxon Ibroximjon qizi	293
Axloqshunoslikning global muammolari va texnikaviy muhitning inson hayotiga ta'siri.....298 Kozimova Nargiza Istam qizi	298
Ichki ishlar organlari xodimlarida kasbiy kompetentlikni oshirish va baholash usullarining xalqaro tahlili303 Mamatqulova Sanobar Ismatillayevna, Eshmurzayev Yigitali Shokirovich, Kadirova Durdonaxon Rustamovna	303
Tabiiy fanlarda bilingval ta'lim va CLIL yondashuv309 Mannobxonova Muqaddamxon O'ktamxon qizi	309

Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda pragmatik muammolar va ularning yechimlari	313
Maxmudova Nigoraxon Boyqo'zi qizi	
Poshshoxo'ja Ibn Abdurahobxo'janing "Miftoh ul-adl" asaridagi pedagogik qarashlari.....	317
Muzaffarova Farida Muxtor qizi	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matn tushunishni shakllantirishda germenevtik metodlarning nazariy asoslari	321
Nazirova Shaxnoza Oдинаjon qizi	
Axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirishda raqamli gigiyena va internet xavfsizligi.....	324
Ramazonov Jahongir Djalolovich	
Informatika fanini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar	328
Sadinov Otabek Vaxodirovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarning ijtimoiylashuvida musiqa fanining ta'siri.....	332
Shahobiddinova Zilola Orif qizi	
Madaniy-ijtimoiy va ta'limiy omillarning bolalarning aqliy rivojlanishiga ta'siri	335
Shirinov Otabek Tuvalovich	
Tadqiqot metodi vositasida o'quvchilarda tabiiy-ilmiy savodxonlikni rivojlantirish.....	338
Suyarov Kusharbay Tashbayevich	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kommunikativ kompetensiyasi va nutq madaniyati.....	342
Saipova Hilola Abduhamitovna	
"Ekologik ochiq o'yinlar" 5–7 yoshli bolalar uchun.....	346
Tangirov Zoir Xo'jakulovich	
Yuqori malakali taekvondochilarni o'ziga xos genetik xususiyatlarini hisobga olgan holda sport seleksiyasi.....	350
Tursunaliyev Ulug'bek Shavkatjon o'g'li	
Musiqa maktabi o'quvchilarida madaniy qadriyatlar va ustoz-shogird an'analarining uzluksiz rivojlanishi ..	353
Seytanov Bayrambay	
Imom Buxoriyning "Al-Jome' as-sahih" asari talabalarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirish omili sifatida	356
Abduhalimova Nigora	
O'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda AKT vositalaridan foydalanishning metodik asoslari.....	359
Abdullayeva Zarnigor Usubjon qizi	
Коммуникативная компетентность и культура общения преподавателей начальных классов	364
Арысланбаева Анора Бердаховна	
Проблемы методической подготовки учителей в развитие дискурсивной компетенции по РКИ у учащихся уровня В1 средних общеобразовательных школ Узбекистана	366
Набиева Зарнигор Муминжон кизи	
"Tarbiya" darslari orqali o'quvchilarda huquqiy savodxonlikni rivojlantirish.....	369
Atamuradov Xasan Yuldoshevich	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining inklyuziv ta'limga tayyorgarligi: pedagogik va psixologik asoslari	374
Baxromova Guljamol Dilshodjon qizi	
Tajriba metodlari orqali maktab o'quvchilarida tabiat hodisalarini bashorat qilish ko'nikmalarini shakllantirish.....	378
Baxtiyor Imanov, Begali Xoliqnazarov	
Bo'lajak pedagoglarning tashkillashtiruvchi-boshqaruvchilik kompetentligini shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari.....	384
Japparbergenova Indira Bayramovna	
Integrativ yondashuv asosida biologiya fanidan olimpiada masalalarini yechish metodikasi.....	387
Jumanov Muratbay Arepbaevich, Raxmatov Uchkun Ergashevich	
Darslarni tashkil qilishda 4K modelini qo'llash imkoniyatlari.....	393
Kadirov Tulkin Baxridinovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga tasviriy faoliyatning noodatiy usullarini o'rgatish metodikasi.....	397
Maxmudova Nasiba Nurmuxammetovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida funksional savodxonlik tushunchasini ilmiy-pedagogik asoslash masalalari.....	406
Mirzaliyeva Gulhayo Abdulazizovna	

So'rovga asoslangan ta'lim texnologiyasining bosqichlari va qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish	410
Orifjonova Iroda Orifjon qizi, Ochilova Mehrubon Suratovna	
Dermatovenerologiya fanini CASC (Critisize, Analyze, Summarize, Conclude) modeli orqali o'qitish va uning talabalar klinik kompetentligini oshirishdagi o'rni	415
Po'latov Boburbek Ta'lat o'g'li	
Sport faoliyatida stress holatini tadqiq etishning nazariy asoslari.....	419
Ruzmatova Nigina Shotilla qizi	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini kreativlikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish.....	422
Uchqunova Adiba Roziq qizi	
7-sinf adabiyot darslarida nutqni rivojlantiruvchi o'quv topshiriqlari tahlili.....	427
Umurova Farangiz Askarboy qizi	
O'zbek tilida fe'l birikmalarining pragmatik funksiyalari va ularning ingliz tili bilan qiyosi	430
Xudoynazarova Dildora Shonazar qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi.....	433
Zayniddinova Mahzuna Baxtiyorovna	
Фольклор и время: формирование речевых навыков у детей начальной школы	439
Ниязова Хилола	
Xalq o'yinlari – jismoniy va ma'naviy tafakkur omili	443
Turg'unoy Ahmadjonovna Egamberdiyeva, Ergashoy Valijonova Salimjon qizi	
Использование проектной деятельности для формирования языковой компетенции	446
Чаршамова Мехрийбан Уразбаевна	
Farzandlarni kelajak kasblariga tayyorlash.....	449
Hamroyeva Komila Axmatovna	
Talabalar analitik kompetentligini analitik-diaagnostik pedagogik metodlar orqali takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlari.....	455
Batirov Kamoliddin Zuhriddinovich	
Universal ta'limiy faoliyatlar: shaxsga xos universal ta'limiy faoliyatlar	458
Abdullayev A'zimjon Abduvali o'g'li	
Kasbiy motivatsiya – bo'lajak o'qituvchilarning raqobatbardoshligini shakllantirish omili	461
Melikova Elnora Shuxratovna	
Shaxsning kompetentligi va uni shakllantirish omillari.....	465
Usmonova Dilobat Elmurodovna	
“Nutq o'stirish metodikasi” fanining didaktik asoslarini takomillashtirish.....	469
Davlatova Ra'no Haydarovna	
Межэтническое взаимодействие в культурных координатах Востока и Запада: нормы, ценности, модели поведения.....	473
Айдарова Диана Смутуллаевна	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'rni	481
Abdumajitova Sayyohat Abduqosimovna	
Tibbiyot ta'limida talabalarning kommunikativ va tashkiliy kompetensiyalarini rivojlantirishning integrativ yondashuvi va baholash mexanizmlari	484
Abduraimov Abbosbek Odiljon o'g'li	
Talabalarga ingliz tilini o'qitishda virtual reallikdan foydalanishning innovatsion tizimi.....	488
Alimova Maftuna Ravshanbek qizi	
Mustaqil O'zbekiston sharoitida rezerv va zahiradagi ofitserlar tayyorlash tizimining dolzarbligi.....	491
Aliyurov Alijon Bo'rievich, Teshaboyev To'iqinboy Yoqubovich	
Ekologik barqarorlikka erishishda ekologik ta'lim va tarbiyaning ahamiyati hamda O'zbekiston ta'lim tizimidagi holati.....	496
Bahodirjon Omonov	
Ona va bola o'rtasidagi psixologik munosabatlar tizimida nevroitik holatlarning shakllanishi	500
Bekmirov Tolib Rashidovich	
Effectiveness of Forming a Tolerant Thinking in Future Social Work Specialists	504
Ergashev Ikhtiyor Bakhtiyor ugli	
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi professor-o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'rni.....	507
Fazlidjanova Nilufar Xikmatovna	

Indicators and Diagnostic Approaches for Dyslexia in Primary School Students.....	510
<i>Gaziyeva Saida Turgunovna</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarda diqqat va xotirani rivojlantirish metodlari	514
<i>Jo'rayeva Nargiza Toirovna, Kamalova Sarvinoz</i>	
Ona tili darslarida esse yozish orqali kreativ fikrlashni shakllantirishning samarali metod va usullari.....	517
<i>Kabulov Inamjan Sharipbayevich</i>	
O'quvchi yoshlarning hayotiy maqsadlarini shakllantirish bo'yicha yondashuvlar	521
<i>Karimova Saida O'ktamovna</i>	
O'quvchilar ovozini rivojlantirishda qo'shiq kuylash malakalarini shakllantirishning ahamiyati	526
<i>Karshiyeva Diyora Abduxakim qizi</i>	
Raqamli ta'lim texnologiyalari va ularning dasturchilar tayyorlashdagi o'rni.....	532
<i>Mastonov Jahongir Mamatqul o'g'li</i>	
Zamonaviy asarlar tanlashning pedagogik va didaktik asoslari.....	535
<i>Musaboyeva Zulfira Iqboljon qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining elektron didaktik ta'minotini rivojlantirish metodikasi	541
<i>Narbayev Farrux Sharafbayevich</i>	
Mentorlik asosida yoshlarning ijtimoiy-pedagogik moslashuvi yuzasidan olib borilgan tadqiqotlar tahlili.....	548
<i>Nazarova Nigora Ravshanovna</i>	
Zamonaviy baholash texnologiyalarining o'quvchilar motivatsiyasiga ta'siri	551
<i>Norova Nilufar Norbo'ta qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mantiqiy kompetensiyalarini rivojlantirishning elektron metodikasi.....	555
<i>Olimov Bahriddin Jalol o'g'li</i>	
Tanqidiy fikrlash va 4K kompetensiyalarining pedagogik-psixologik mohiyati	560
<i>Qizlarxon Azizova</i>	
Ona tilida so'z turkumlari va ularni ajratish tamoyillari.....	565
<i>Shadmankulova Dilyarom Xalikovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida inklyuziv ta'limni rivojlantirish.....	569
<i>Shodiyeva Dilnoza Qodirovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativlik kompetentligini rivojlantirishni o'rganish – pedagogik muammo sifatida	572
<i>Toshpo'latova O'g'iloy Abdurahmon qizi</i>	
Inklyuziv ta'limda o'qituvchilarning roli va tayyorgarligi.....	576
<i>Xasanova Iroda Ikromjon qizi</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarida kompozitsiyaga oid kompetensiyalarini rivojlanirish	580
<i>Xasanova Munisa Ziyodillo qizi</i>	
Влияние природы, количества, дисперсности и технологии введения наполнителя на свойства композиционных материалов	584
<i>Алимбаев Айбек Байрамович</i>	
STEM ta'limi va sun'iy intellekt: Qoraqalpog'iston maktablari uchun integratsiya hamda amaliy bo'lim	586
<i>Jumamuratov Perdebay Tileubayevich</i>	
Интерактивный метод как средство активизации всех учащихся на уроках родного языка	589
<i>Тажбенова Дина Куанышовна</i>	
Эффективность цифровых технологий в системе образования Узбекистана.....	591
<i>Усмонова Фируза Муродовна</i>	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarda jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi ...	595
<i>Yo'ldosheva Mohidil Sobirjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy kompetensiyasini innovatsion yondashuv asosida rivojlantirishning pedagogik zarurati	599
<i>Qurbonova Muxayyo Oltiboyevna</i>	
Mahmudxo'ja Behbudiy merosi, jadid maktablarining g'oyaviy asoslari va ta'limdagi modernizatsiya yo'nalishlari	602
<i>Mirzoyeva Nigora Shavkatjonovna, Abdisamatov Ozodbek</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojlanishini takomillashtirish metodlari.....	605
<i>Nishonova Ra'noxon Abdullojon qizi</i>	
Borrowed Proper Nouns in English and Uzbek: a Comparative Analysis.....	608
<i>Amirqulova Feruza Abdurashidovna</i>	

Ingliz tilini o'qitishda autentik videolarning amaliy samaradorligi.....	613
Dusmurodova Iroda Quvonovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari samaradorligini ta'minlashda direktor va pedagog xodimlarning hamkorlikdagi faoliyati.....	616
Olimjonova Odina Hasanxon qizi	
Boshqaruv psixologiyasi terminlarini tarjima qilish muammolari va ularni hal qilish yo'llari.....	620
Dilafuz Norboyeva	
"Kommunikativ kompetensiya" tushunchasining xorijiy va milliy manbalarda talqini: qiyosiy tahlil.....	624
G'ulomova Begoyim Elmurod qizi	
Ijtimoiy tarmoqlardagi jinsiy jinoyatlarning psixolingvistik tomonlari	627
Rahimqulova Lobar Hamro qizi	
К вопросу обучения местоимению в корейском языке	631
Мухиддинова Малика Батировна	
The Importance and its Development Models of Critical Thinking	634
Khasanova Shokhista Mirzaakhmad kizi	

ZAMONAVIY BAHOLASH TEKNOLOGIYALARINING O'QUVCHILAR MOTIVATSIYASIGA TA'SIRI

Norova Nilufar Norbo'ta qizi

AVPMM Pedagogika va psixologiya,
 ta'lim texnologiyalari kafedrasida katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy baholash texnologiyalarining ta'lim jarayonida tutgan o'rni hamda ularning o'quvchilar motivatsiyasiga ta'siri tahlil etiladi. Xususan, formativ va summativ baholashning o'ziga xos jihatlari, reyting tizimi, portfolioga asoslangan baholash, o'zaro baholash hamda raqamli platformalar orqali amalga oshiriladigan nazorat usullarining samaradorligi yoritiladi. Tadqiqotda baholash texnologiyalarini to'g'ri tanlash va qo'llash o'quvchilarning ichki motivatsiyasini mustahkamlashi hamda tashqi motivatsiyani rag'batlantirish orqali kuchaytirishi ilmiy asosda ko'rsatiladi.

Kalit so'zlar: zamonaviy baholash, formativ baholash, summativ baholash, portfolioga asoslangan baholash, reyting tizimi, ichki motivatsiya, tashqi motivatsiya, rag'batlantirish, pedagogik texnologiya, ta'lim sifati.

Abstract: This article examines the role of modern assessment technologies in the educational process and their impact on students' motivation. In particular, it discusses the features of formative and summative assessment, as well as the effectiveness of rating systems, portfolio-based assessment, peer assessment, and control methods implemented through digital platforms. The study provides scientific justification that the proper selection and application of assessment technologies strengthen students' intrinsic motivation and enhance extrinsic motivation through positive reinforcement.

Key words: modern assessment, formative assessment, summative assessment, portfolio-based assessment, rating system, intrinsic motivation, extrinsic motivation, reinforcement, pedagogical technology, quality of education.

Аннотация: В данной статье анализируется роль современных технологий оценивания в образовательном процессе и их влияние на мотивацию учащихся. В частности, рассматриваются особенности формативного и суммативного оценивания, эффективность рейтинговой системы, портфолио-оценивания, взаимного оценивания, а также методов контроля, реализуемых посредством цифровых платформ. В исследовании научно обосновано, что правильный выбор и применение технологий оценивания укрепляют внутреннюю мотивацию учащихся и усиливают внешнюю мотивацию за счет положительного стимулирования.

Ключевые слова: современные технологии оценивания, формативное оценивание, суммативное оценивание, портфолио-оценивание, рейтинговая система, внутренняя мотивация, внешняя мотивация, стимулирование, педагогическая технология, качество образования.

KIRISH

Ta'lim tizimidagi zamonaviy islohotlar baholashni faqat natijani o'lchash vositasi sifatida emas, balki o'quvchilarning o'quv faoliyatini yo'naltiruvchi, o'sishga undovchi va motivatsion muhitni yaratadigan jarayon sifatida talqin etishni talab qilmoqda. Ilmiy manbalarda baholashning o'qitish bilan uzviy integratsiyasi, xususan, maqsad-mezonlar aniqligi, shaffoflik va muntazam qayta aloqa motivatsiyani barqaror qo'llab-quvvatlashini ko'rsatadi.

Formativ baholashning markazida o'quvchining "qayerdaman – qayerga borishim kerak – qanday boraman?" savollariga javob beruvchi mazmunli fikr-mulohaza (feedback), mezon va ko'rsatkichlar (rubrikalar), o'zini-o'zi va o'zaro baholash turadi. Tadqiqotlar sifatli fikr-mulohaza o'quvchini maqsad va mezonlar bilan bog'lab, xatolarni o'sish nuqtasiga aylantirishi, shu orqali ichki motivatsiyani kuchaytirishini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, yakuniy (summativ) baholash ta'lim maqsadlari, o'quv faoliyati va baholash natijalarining konstruktiv moslashuvini talab etadi; aniq mezonga tayangan, ishonchlilik va haqiqiylik tamoyillariga mos summativ baholash tashqi rag'batni tartibli yo'naltirishga xizmat qiladi. Portfolioga asoslangan baholash va rubrikalardan foydalanish esa o'quvchi refleksiyasini kuchaytirib, o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Raqamli platformalar bilan integratsiyalashgan baholash texnologiyalari o'quv jarayonini shaxsga yo'naltirilgan qilish, real vaqt rejimida ma'lumot to'plash va o'z vaqtida qayta aloqa berish imkonini kengaytirmoqda. Biroq texnologiya o'zi-o'zidan motivatsiyani oshirmaydi; u didaktik maqsad, ochiq mezonlar va konstruktiv fikr-mulohaza bilan uyg'unlashgandagina samarali natija beradi.

Motivatsiya nazariyalari nuqtayi nazaridan, o'quvchining avtonomiyasi, kompetentlik va ijtimoiy aloqadorlik ehtiyojlari qondirilganida ichki motivatsiya mustahkamlanadi. Kutish–qiymat modeli o'quvchining topshiriqni bajarishga ishonchi va natijaning shaxsiy ahamiyati yuqori bo'lsa, motivatsiya kuchayishini ta'kidlaydi. Maqsad yo'nalishi bo'yicha tadqiqotlar esa o'sishga yo'naltirilgan sinf muhitida xatolar o'rganish resursi sifatida qabul qilinishini, raqobatga haddan tashqari urg'u esa motivatsiyani beqaror qilishi mumkinligini ko'rsatadi. Shu bois, mukofot va ball kabi tashqi rag'batlar ehtiyotkorlik bilan konstruktiv fikr-mulohaza va mazmunli maqsadlar bilan muvozanatlangan holda qo'llanilishi lozim; aks holda nazoratchi xususiyatdagi rag'batlar ichki motivatsiyani zaiflashtirishi mumkin.

O'zbekiston ta'lim siyosatida ham kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuv, natijaga asoslangan boshqaruv va baholash tizimlarini yangilash ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan. "Ta'lim to'g'risida" Qonun hamda umumiy o'rta ta'lim uchun Milliy o'quv dasturida baholashning shaffofligi, o'quvchining shaxsiy yutuqlarini tizimli qayd etish, o'zaro va o'zini-o'zi baholash elementlarini joriy etish vazifalari qayd etilgan. Bu esa zamonaviy baholash texnologiyalarini motivatsiya nuqtayi nazaridan ilmiy asosda, tizimli va bosqichma-bosqich joriy etishni talab qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Baholash texnologiyalari va motivatsiya o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik masalasi ko'plab ilmiy tadqiqotlarda keng yoritilgan. Xususan, P. Black va D. Wiliam olib borgan izlanishlarda formativ baholashning o'quvchilarda bilimga bo'lgan qiziqishni oshirish, ta'lim jarayonida faol ishtirok etishga undash hamda mustaqil o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni asoslab berilgan. Ularning fikricha, sifatli fikr-mulohaza va aniq mezonlarga asoslangan baholash motivatsiyani kuchaytiruvchi eng muhim omillardan biridir.

Deci va Ryan tomonidan ishlab chiqilgan o'zini-o'zi belgilash nazariyasi motivatsiyani ichki va tashqi omillarga ajratib, o'quvchining avtonomiyasi, kompetentlik va ijtimoiy aloqadorlik ehtiyojlari qondirilgan taqdirdagina barqaror ichki motivatsiya shakllanishini ta'kidlaydi. Bu nazariya zamonaviy baholash yondashuvlari uchun ham muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi, chunki baholashning shaffofligi va rag'batlantiruvchi jihatlari o'quvchining motivatsion ehtiyojlari bilan bevosita bog'liqdir.

Shuningdek, Schunk, Pintrich va Meece tomonidan ilgari surilgan kutish–qiymat modeli o'quvchining topshiriqni bajarishga bo'lgan ishonchi va natijaning shaxsiy ahamiyati yuqori bo'lganda motivatsiya kuchayishini ko'rsatadi. Bu yondashuvdan kelib chiqib aytish mumkinki, baholash tizimi o'quvchi mehnatini qadrlash, uni rag'batlantirish va natijalarni ijobiy talqin qilish orqali ta'lim motivatsiyasini oshiradi.

O'zbekiston ta'lim siyosatida ham zamonaviy baholash yondashuvlari bo'yicha qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilingan. Jumladan, O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi O'RQ-637-son¹ Qonun, Kadrlar tayyorlash milliy dasturi va Milliy o'quv dasturida baholashning shaffofligi, adolatligi, o'quvchilarning shaxsiy yutuqlarini tizimli qayd etish hamda o'zaro va o'zini-o'zi baholash elementlarini tatbiq etish zarurligi belgilangan. Bu esa baholashning nafaqat nazorat va hisobga olish, balki o'quvchini rivojlantirish va motivatsiya manbai sifatidagi funksiyasini kuchaytiradi.

Xalqaro tadqiqotlar ham zamonaviy baholash texnologiyalarining samaradorligi o'quvchilarda mustaqil fikrlash, mas'uliyatni his qilish va o'zini-o'zi boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish bilan chambarchas bog'liq ekanini ko'rsatmoqda. Ayniqsa, raqamli platformalar orqali amalga oshiriladigan onlayn baholash vositalari o'quvchilarni real vaqt rejimida kuzatish, individual rivojlanish trayektoriyasini belgilash va o'z vaqtida konstruktiv fikr-mulohaza berishga imkon yaratadi.

Umuman olganda, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, baholash texnologiyalarining motivatsiyaga ta'siri o'quvchilarning psixologik ehtiyojlari, ijtimoiy muhit va ta'lim tizimidagi yondashuvlar bilan bevosita bog'liq bo'lib, ular uyg'unlashgandagina ta'lim samaradorligi yuqori darajaga ko'tariladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda nazariy tahlil, pedagogik kuzatish, suhbat, so'rovnomalar va qiyosiy tahlil metodlari qo'llanildi. Metodologik asos sifatida motivatsiya nazariyalari va zamonaviy baholash konsepsiyalariga tayanildi.

¹ O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi O'RQ-637-son Qonun: <https://lex.uz/docs/-5013007>

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy baholash texnologiyalarini ta'lim jarayoniga samarali integratsiya qilish o'quvchilarning motivatsion holatini sezilarli darajada o'zgartiradi. An'anaviy baholashda ko'proq yakuniy natijani hisobga olish markazda bo'lsa, zamonaviy yondashuvlarda baholash o'quv jarayonining ajralmas qismi sifatida qaralmoqda.

Birinchidan, formativ baholash metodlari o'quvchilarda o'zini-o'zi nazorat qilish, o'z faoliyatini baholash va rivojlanish nuqtalarini aniqlash ko'nikmalarini shakllantirdi. O'quvchilar muntazam fikr-mulohaza olish orqali o'z bilimlari va ko'nikmalarini mezonlar bilan solishtirish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Shu jarayonda ular xatolarni jazoga emas, balki rivojlanish imkoniyatiga aylantirishni o'rgandilar. Bu esa ichki motivatsiyaning kuchayishiga olib keldi. Tadqiqot davomida o'quvchilarning katta qismi formativ baholash jarayonida berilgan tavsiyalar ularni ko'proq harakat qilishga undaganini ta'kidlashdi.

Ikkinchidan, summativ baholash o'quvchilar uchun tashqi rag'bat manbai sifatida muhim rol o'ynadi. Adolatli reyting tizimi, aniq va shaffof mezonlar asosida qo'yilgan baholar o'quvchilarni raqobatbardoshlikka, intizomga va yuqori natijalarga erishishga undadi. Shu bilan birga, haddan tashqari bahoga yo'naltirilgan yondashuv ayrim o'quvchilarda stress va tashqi bosimni kuchaytirishi mumkinligi aniqlangan. Shuning uchun summativ baholashning samaradorligi uning formativ baholash bilan uyg'unligiga bog'liq ekani kuzatildi.

Uchinchidan, portfolioga asoslangan baholash o'quvchilarning o'z yutuqlarini tizimli ravishda qayd etishiga, o'z o'sishini kuzatishiga va refleksiya ko'nikmalarini rivojlantirishiga yordam berdi. Portfoliolarni yuritgan o'quvchilarda o'z-o'zini baholash va mustaqil ta'lim olishga bo'lgan ehtiyoj kuchaygani kuzatildi.

To'rtinchidan, raqamli baholash platformalari tezkor fikr-mulohaza berish, shaffoflikni ta'minlash va real vaqt rejimida o'quv faoliyatini monitoring qilish imkonini yaratdi. Bu o'quvchilarda o'z vaqtida tuzatish kiritish, mustaqil ishlash va individual yo'nalishda rivojlanishga sharoit berdi. Shu bilan birga, raqamli platformalarning haddan tashqari nazoratchi xususiyatlari ayrim hollarda ichki motivatsiyani pasaytirishi mumkinligi kuzatildi.

Beshinchidan, o'quvchilarning motivatsiya holati Deci va Ryanning o'zini-o'zi belgilash nazariyasi asosida tahlil qilindi. Avtonomiya, kompetentlik va ijtimoiy aloqadorlik ehtiyojlari qondirilgan o'quvchilar o'quv jarayoniga faolroq jalb etilgani va ichki motivatsiyasi kuchliroq bo'lgani kuzatildi. Shu bilan birga, kutish-qiyamat modeli asosida olib borilgan tahlillar topshiriqning shaxsiy ahamiyati va unga erishish imkoniyati yuqori bo'lganida tashqi motivatsiya ham ijobiy rol o'ynashini ko'rsatdi.

Umuman olganda, natijalar shuni ko'rsatdiki, zamonaviy baholash texnologiyalari o'quvchilarda motivatsiyani shakllantirishning samarali vositasi bo'lib xizmat qiladi. Formativ baholash ichki motivatsiyani mustahkamlaydi, summativ baholash tashqi rag'batlarni tartibga soladi, portfolioga asoslangan baholash refleksiyaning kuchaytiradi, raqamli platformalar esa jarayonni shaffof va interaktiv qiladi. Eng muhimi, bu yondashuvlarning uyg'un qo'llanishi o'quvchilarda barqaror motivatsion muhit yaratishga imkon beradi.

Ta'lim jarayonida qo'llaniladigan formativ va summativ baholash metodlarining solishtirilishi shuni ko'rsatdiki, ular turli maqsad va vazifalarga xizmat qiladi. Formativ baholash ko'proq o'quvchining o'zlashtirish jarayoniga yo'naltirilgan bo'lib, o'z-o'zini nazorat qilish, refleksiya va rivojlanish nuqtalarini aniqlash imkonini beradi. U o'quvchini muntazam fikr-mulohaza bilan ta'minlab, xatolarni o'sish nuqtasi sifatida talqin etishga yordam beradi. Natijada o'quvchilarda ichki motivatsiya mustahkamlanadi. Summativ baholash esa o'quvchilarning ma'lum bir davr yoki bo'lim yakunidagi bilim va ko'nikmalarini umumlashtiruvchi jarayon sifatida tashqi rag'bat manbai bo'lib xizmat qiladi. Adolatli reyting, shaffof mezonlar va yakuniy natijaga yo'naltirilganlik tashqi motivatsiyani kuchaytiradi, raqobatbardoshlik va intizomni oshiradi. Shunday qilib, jadvalda keltirilganidek, formativ baholash asosan ichki motivatsiyani qo'llab-quvvatlasa, summativ baholash tashqi motivatsiyani tartibga soladi. Ularning uyg'un qo'llanishi esa ta'lim jarayonida barqaror motivatsion muhit yaratishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy baholash texnologiyalarining ta'lim jarayoniga joriy etilishi o'quvchilarda motivatsiyani shakllantirishning samarali vositasi ekanligi aniqlandi. Formativ baholash o'quvchining o'quv jarayonidagi faolligini oshirib, o'z-o'zini nazorat qilish va refleksiya ko'nikmalarini rivojlantirish orqali ichki motivatsiyani mustahkamlaydi. Summativ baholash esa shaffof va adolatli reyting tizimiga asoslangan holda o'quvchilarning natijaga intilishlarini rag'batlantirib, tashqi motivatsiyani qo'llab-quvvatlaydi.

Portfolioga asoslangan baholash o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishini tizimli kuzatish imkonini bersa, raqamli platformalar orqali amalga oshiriladigan baholash jarayonning shaffofligi va tezkorligini ta'minlaydi. Shu bilan birga, nazoratchi xususiyatlarning haddan tashqari kuchayishi ichki motivatsiyani pasaytirishi mumkinligi ham inobatga olinishi lozim. Demak, zamonaviy baholashning turli shakllari o'zaro uyg'unlashtirilgan holda qo'llanilganda, o'quvchilarda barqaror motivatsion muhit shakllanadi. Bu esa ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, faol ishtirok etishga va raqobatbardosh shaxs sifatida rivojlanishga yo'naltirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi. Ta'lim to'g'risida Qonun. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Ta'lim sifatini oshirish va ilm-fanni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida qaror. – Toshkent, 2021.
3. Black, P., William, D. Inside the Black Box: Raising Standards Through Classroom Assessment. – London: King's College, 1998.
4. Deci, E. L., Ryan, R. M. Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior. – New York: Springer, 1985.
5. Schunk, D. H., Pintrich, P. R., Meece, J. L. Motivation in Education: Theory, Research, and Practice. – Pearson Higher Ed, 2014.
6. Shepard, L. A. The Role of Assessment in a Learning Culture // Educational Researcher. – 2000. – №29(7). – P. 4–14.
7. Rust, C. The Impact of Assessment on Student Learning // Active Learning in Higher Education. – 2002. – №3(2). – P. 145–158.
8. Biggs, J., Tang, C. Teaching for Quality Learning at University. – McGraw-Hill Education, 2011.
9. Qodirov, A. Zamonaviy ta'limda baholashning pedagogik imkoniyatlari. – Toshkent: O'ZMU nashriyoti, 2022.
10. Karimova, N. O'quvchilarda motivatsiyani shakllantirishda baholashning o'rni // Pedagogika va Psixologiya Jurnal. – 2021. – №4. – B. 35–42.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.